

Podujatia - SEPTEMBER

2.9. - 15.9. **TECHNICKÁ ODSTÁVKA**

19.9. (štvrtok) o 18:00 h HUDBA POD HVIEZDNOU OBLOHOU – ENYA - PREMÉRA

So skromnosťou a úsilím vstúpila do umeleckého sveta a stala sa jedinečnou kapitolou hudobnej histórie, ktorá stále pretrváva.

21.9. (sobota) o 11:00 h ARIADNINA ČELENKA

Rozprávka v planetáriu pre najmenších školákov, spracovaná podľa gréckej báje o súhvezdí Severná koruna.

26.9. (štvrtok) o 18:00 h HVIEZDY NÁŠHO NEBA

Program pod umelou hviezdnu oblohu zameraný na niektoré výnimočné hviezdy nášho neba a niektoré exotické objekty vesmíru.

28.9. (sobota) o 11:00 h POTULKY OBLOHOU

Program pod umelou hviezdnu oblohu planetária o hviezdach, planétach, Mesiaci a Mliečnej ceste. Vhodný pre mladších školákov.



ASTRONOMICKÉ POZOROVANIA PRE VEREJNOSŤ

V septembri sa pozorovania neuskutočnia.

Vstupné

Večerné programy pre dospelých vo štvrtok:	4,00 €
Programy pre rodičov a deti v sobotu:	2,50 €
Astronomické pozorovania:	2,50 €
Individuálne návštevy počas školských prázdnin:	4,00 €
Skupinové návštevy:	4,00 €
(2,50 € platí pre MŠ, 1.-3. ročník ZŠ, mládež a dospelých vyžadujúcich zvláštnu starostlivosť, rodičov s deťmi;	
3,00 € platí pre 4.-9. ročník ZŠ, SŠ, VŠ a dôchodcov)	

Podujatia - OKTÓBER

3.10. (štvrtok) o 18:00 h HUDBA POD HVIEZDNOU OBLOHOU – ENYA

So skromnosťou a úsilím vstúpila do umeleckého sveta a stala sa jedinečnou kapitolou hudobnej histórie, ktorá stále pretrváva.

5.10. (sobota) o 11:00 h ROZPRÁVANIE O SLNIEČKU

Astronomická rozprávka v planetáriu pre deti od 4 rokov.

10.10. (štvrtok) o 18:00 h PO ZÁPADE SLNKA

Náučný program pod umelou hviezdnu oblohu o tom, čo všetko môžeme vidieť na oblohe po západe Slnka z viacerých výnimočných oblastí našej Zeme.

11.10. (piatok) 19:00 – 24:00 h NOC NA HVIEZDÁRNI

Prednášky, pozorovania pri ďalekohľadoch, programy v planetáriu.
Vstupné: 4,00 €

12.10. (sobota) o 11:00 h PRINC PETER

Pôvodný rozprávkový astronomický program v štýle klasickej rozprávky, určený mladším školákom a ich rodičom.

17.10. (štvrtok) o 18:00 h HPHO – JEAN MICHEL JARRE

Hudobná mozaika súčasného svetoznámeho francúzskeho umelca pod umelou hviezdnu oblohu. Program vhodný pre stredoškolačov a dospelých.

19.10. (sobota) o 11:00 h ROZPRÁVANIE O FOTÓNKOVI FILIPKOVI

Astronomická rozprávka pod umelou hviezdnu oblohu pre deti od 4 rokov.

24.10. (štvrtok) o 18:00 h MYTOLÓGIA A HVIEZDNA OBLOHA

Súboje mýtických hrdinov, verná láska aj nenávisť. To všetko sa odohráva v pútavých mýtoch o súhvezdiach pod umelou hviezdnu oblohu planetária.

26.10. (sobota) o 11:00 h VESMÍRNE OTÁZNIKY

Hudobný program v planetáriu pre deti od 5 rokov.

31.10. (štvrtok) o 18:00 h HPHO – J. S. BACH

Nádherná organová hudba J. S. Bacha doplnená jeho životopisom.



ASTRONOMICKÉ POZOROVANIA PRE VEREJNOSŤ

Po zotmení v prípade priaznivého počasia.

23.10. (streda) o 19:00 h Pozorovanie večernej oblohy ďalekohľadmi hviezdárne

Termíny návštev

Dospelí: štvrtok o 18:00 h; **Deti:** sobota o 11.00 h
Astronomické pozorovania: streda v určených hodinách

Skupinové návštevy: pondelok až piatok
o 9:00 h, 10:00 h, 11:00 h, 13:00 h.

Kapacita projekčnej sály planetária je 68 miest.
Skupinové aj individuálne návštevy je nutné dohodnúť vopred telefonicky alebo osobne.

HVEZDÁREŇ A PLANETÁRIUM V PREŠOVE



Astronomický informátor

september - október 5/2024



40 rokov Hviezdárne a planetária v Prešove



Vydáva: HaP v Prešove
Ročník: L
Telefón: 051 / 7722065, 7733218
E – mail: hap@astropresov.sk
Internet: www.astropresov.sk
www.facebook.com/hapypresove

Štyridsiatka prešovského planetária

V tomto roku si pripomíname 40. rokov od otvorenia Krajskej hviezdárne a planetária v Prešove. Posledné uplynulé desaťročie sa nám dnes javí ako pestrá zmes udalostí. Prežitých s nádejou, že hádam bude aj lepšie, ale s veľkou prevahou takých, čo nám boli na radosť. Slávnostné otvorenie inštitúcie po rekonštrukcii v rokoch 2017 – 2019 bolo dozaista tým, čo sa podpísalo pod významný vzostup a úspešné fungovanie nášho zariadenia do ďalšieho obdobia. Zážitok z moderného výzoru budovy sa vo veľkej miere preniesol do vnútorných priestorov, a je nutné zdôrazniť aj zvýšený komfort a efektívnosť našej prevádzky. Ročne nás navštívi 20 000 osôb, a či už sú to žiaci, študenti, rodičia s ratolesťami, alebo účastníci večerných podujatí, veríme že pre všetkých tu máme kvalitnú programovú ponuku. Samotná programová tvorba, jej dynamika a pestrosť, je najviac určujúca v snahe osloviť verejnosť a zaslúžiť si to, ak sa spokojný návštevník rozhodne svoju návštevu v prešovskej hviezdárni a planetáriu opäť niekedy zopakovať. Zaprajme teda Hviezdárni a planetáriu v Prešove do ďalších rokov zdarné pokračovanie jej činnosti, na prospech mestu Prešov aj obyvateľom celého kraja. A samozrejme, tiež na prospech organizácií pracujúcich v sieti astronomických zariadení na Slovensku.

riaditeľ HaP v Prešove Mgr. V. Kolivoška

Čiastočné zatmenie Mesiaca 18. septembra 2024

Zatmenie nastáva pri prechode Mesiaca zemským tieňom. Do roka môžu nastať maximálne štyri mesačné zatmenia. Tento rok 18. septembra budeme môcť pozorovať čiastočné zatmenie, čo znamená, že do tieňa Zeme bude ponorená len časť Mesačného povrchu. Zaujímavé je aj to, že v tom čase budeme môcť pozorovať jeden z najväčších splnov v roku, keďže Mesiac sa bude

nachádzať v perigeu čiže najbližšie na svojej dráhe k Zemi. Supermesiac, nazývaný aj dožinkový, kukuričný či vínový, nie je astronomickým pojmom. Je to len ľudové vyjadrenie uhlovo veľkého splnu, ktorý je len o 15 % väčší ako najmenší v roku. Ak by ste sa aj napriek veľmi skorému vstávaniu odhodlali ísť pozorovať toto zatmenie (začiatok čiastočného zatmenia 04 h 13 min SELČ, koniec 05 h 16 min, najväčšia fáza bude 0,0848 – číslo vyjadruje aký násobok mesačného priemeru (rovného jednotke) je najhlbšie ponorený do tieňa Zeme) nie je potrebná žiadna špeciálna výbava – úkaz je pozorovateľný voľnými očami, bez ďalekohľadu. Ak by ste ale predsa mali po ruke malý ďalekohľad napr. triéder, uvidíte oveľa lepšie mesačné krátery. Uvidíte aj to, že časť Mesiaca ponorená do zemského tieňa nie je celkom tmavá, pretože aj do tejto časti dopadajú slabé lúče slnečného svetla, ktoré sa lámu v zemskej atmosfére.

Renáta Kolivošková

Starliner

Kozmická loď Starliner letela 5. júna prvýkrát na ISS – International Space Station s posádkou. Posádku tvorili dvaja astronauti Butch Wilmore a Suni Williams. S niekoľkými odkladmi či už technickými alebo kvôli počasiu, nakoniec sa let 5. júna uskutočnil. Ich cestu na stanicu totiž sprevádzala séria zlyhaní navigačných trysiek a únikov hélia. Misia, ktorá mala byť týždenným testovacím letom, tak bude trvať viac ako osem mesiacov. Americký Národný úrad pre letectvo a vesmír rozhodol, že je príliš riskantné priviesť dvoch astronautov späť na Zem z Medzinárodnej vesmírnej stanice v problémovej vesmírnej lodi Starliner spoločnosti Boeing. Na cestu domov budú musieť počkať do budúceho roka. Rozhodnutie NASA prišlo po takmer troch mesiacoch. Rozhodnutie „je výsledkom záväzku

voči bezpečnosti,“ povedal riaditeľ NASA Bill Nelson. Podľa ďalšieho predstaviteľa NASA Stevea Sticha by spiatočný let s posádkou bol príliš riskantný. Astronauti sa na Zem vrátia v kapsule od konkurenčnej spoločnosti SpaceX vo februári 2025. Starliner sa bez posádky odpojí od ISS začiatkom septembra a riadená autopilotom sa pokúsi pristáť v púšti v Novom Mexiku. NASA si pred desiatimi rokmi v rámci programu spolupráce s komerčnými subjektmi objednala kozmické plavidlá u spoločnosti SaceX a Boeing. Kým prvý let Crew Dragon od SpaceX s posádkou sa uskutočnil v roku 2020, Starliner od spoločnosti Boeing pre početné prieťahy pri vývoji a následné odklady napokon s astronautmi vzlietol až tento rok.

Radoslav Novyvedlák

Astronomické krúžky pri Hviezdárni a planetáriu v Prešove v školskom roku 2024/2025

Aktívnej a vedychtivej mládeži ponúkame racionálne a zmysluplné využitie voľného času v astronomických krúžkoch s dlhoročnou tradíciou pod vedením odborných pracovníkov, s možnosťou využitia atraktívneho prostredia a prístrojového vybavenia hviezdárne a planetária.

Aj v školskom roku 2024/2025 otvárame astronomické krúžky určené pre žiakov základných a stredných škôl.

Astronomický krúžok pre začiatočníkov, určený pre žiakov od 4. ročníka základných škôl a **Astronomický krúžok pre pokročilých**, určený pre žiakov vyšších ročníkov ZŠ a stredoškôlakov.

Viac informácií nájdete na našej webovej stránke <https://astropresov.sk/sliders/vzdelavanie-a-zabava/zaujmove-oblasti/astronomicke-kruzky/> Srdečne pozývame všetkých mladých priaznivcov a nadšencov astronómie do našich krúžkov.

Mgr. Roman Tomčík



ÚKAZY NA OBLOHE september 2024

Všetky časy sú uvedené v LSEČ. LSEČ = SEČ + 1 hod.

Pripravil: Mgr. Roman Tomčík

Dátum	SLNKO			MESIAC		
	východ	západ	poznámka	východ	západ	poznámka
3.9.	05:53	19:12		05:58	19:30	v nove
5.9.	05:56	19:08		08:12	19:53	v apogeu
11.9.	06:05	18:56		15:11	22:17	v prvej štvrti
18.9.	06:15	18:41		18:53	06:22	v splne, v perigeu
22.9.	06:21	18:32	Jesenná rovnodennosť vstup do zn.VÁHY	20:21	12:17	
24.9.	06:23	18:28		21:55	14:48	v poslednej štvrti

Dátum	MERKÚR			
	východ	západ	jasnosť	pozorovateľnosť
1.9.	04:21	18:34	+0,6	V prvej polovici mesiaca ráno nízko nad východným obzorom v súhvezdí LEVA.
15.9.	04:55	18:31	-1,1	
29.9.	06:22	18:22	-1,6	
Dátum	VENUŠA			
	východ	západ	jasnosť	pozorovateľnosť
1.9.	08:02	20:06	-3,9	Večer veľmi nízko nad západným obzorom v súhvezdí PANNY.
15.9.	08:44	19:40	-3,9	
29.9.	09:25	19:17	-3,9	
Dátum	MARS			
	východ	západ	jasnosť	pozorovateľnosť
1.9.	23:37	15:44	+0,7	V druhej polovici noci od severovýchodného až nad juhovýchodný obzor v súhvezdí BÝKA neskôr BLÍŽENCOV.
15.9.	23:18	15:27	+0,6	
29.9.	22:58	15:04	+0,5	
Dátum	JUPITER			
	východ	západ	jasnosť	pozorovateľnosť
1.9.	23:04	14:59	-2,3	Počas celej noci okrem večera od severovýchodného až nad južný obzor v súhvezdí BÝKA.
15.9.	22:15	14:11	-2,4	
29.9.	21:23	13:20	-2,5	
Dátum	SATURN			
	východ	západ	jasnosť	pozorovateľnosť
1.9.	19:34	06:34	+0,6	Počas celej noci od východného po západný obzor v súhvezdí VODNÁRA.
15.9.	18:37	05:34	+0,6	
29.9.	17:40	04:34	+0,7	

jas. v mag.



ÚKAZY NA OBLOHE október 2024

Všetky časy sú do 27.10. uvedené v LSEČ, od 27.10. sú v SEČ.
LSEČ = SEČ + 1 hod.

Pripravil: Mgr. Roman Tomčík

Dátum	SLNKO			MESIAC		
	východ	západ	poznámka	východ	západ	poznámka
2.10.	06:35	18:11		06:03	18:02	v nove, v apogeu
10.10.	06:47	17:54		14:53	22:11	v prvej štvrti
17.10.	06:58	17:40		17:30	06:43	v splne, v perigeu
23.10.	07:07	17:29	vstup do zn. Škorpión	21:58	14:20	
24.10.	07:09	17:27		23:13	14:52	v poslednej štvrti
29.10.	06:17	16:18		02:53	15:10	v apogeu

Dátum	MERKÚR			
	východ	západ	jasnosť	pozorovateľnosť
1.10.	06:33	18:20	-1,6	Nepozorovateľný, je na dennej oblohe.
15.10.	07:54	18:02	-0,7	
29.10.	08:03	16:48	-0,3	
Dátum	VENUŠA			
	východ	západ	jasnosť	pozorovateľnosť
1.10.	09:30	19:14	-3,9	Večer nízko nad juhozápadným obzorom v súhvezdí VÁH, neskôr ŠKORPIÓNA a HADONOSA.
15.10.	10:13	18:58	-4,0	
29.10.	09:51	17:52	-4,0	
Dátum	MARS			
	východ	západ	jasnosť	pozorovateľnosť
1.10.	22:54	14:59	+0,4	V druhej polovici noci od severovýchodného až nad južný obzor v súhvezdí BLÍŽENCOV neskôr RAKA.
15.10.	22:34	14:31	+0,3	
29.10.	21:08	12:57	+0,1	
Dátum	JUPITER			
	východ	západ	jasnosť	pozorovateľnosť
1.10.	21:14	13:11	-2,5	Počas celej noci okrem večera od severovýchodného až nad juhozápadný obzor v súhvezdí BÝKA.
15.10.	20:20	12:17	-2,6	
29.10.	18:23	10:19	-2,7	
Dátum	SATURN			
	východ	západ	jasnosť	pozorovateľnosť
1.10.	17:32	04:24	+0,7	Počas celej noci okrem rána nad juhovýchodným až po západný obzor v súhvezdí VODNÁRA.
15.10.	16:35	03:26	+0,7	
29.10.	14:39	01:28	+0,8	

jas. v mag.